

Моніторинг соціально- економічних процесів

Методологія, Практика та Прогнозування

Опорний конспект лекцій для здобувачів
ступеня PhD (спеціальність 051 «Економіка»)

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВ
УКЛАДАЧ: О. І. КОТИКОВА (2021)

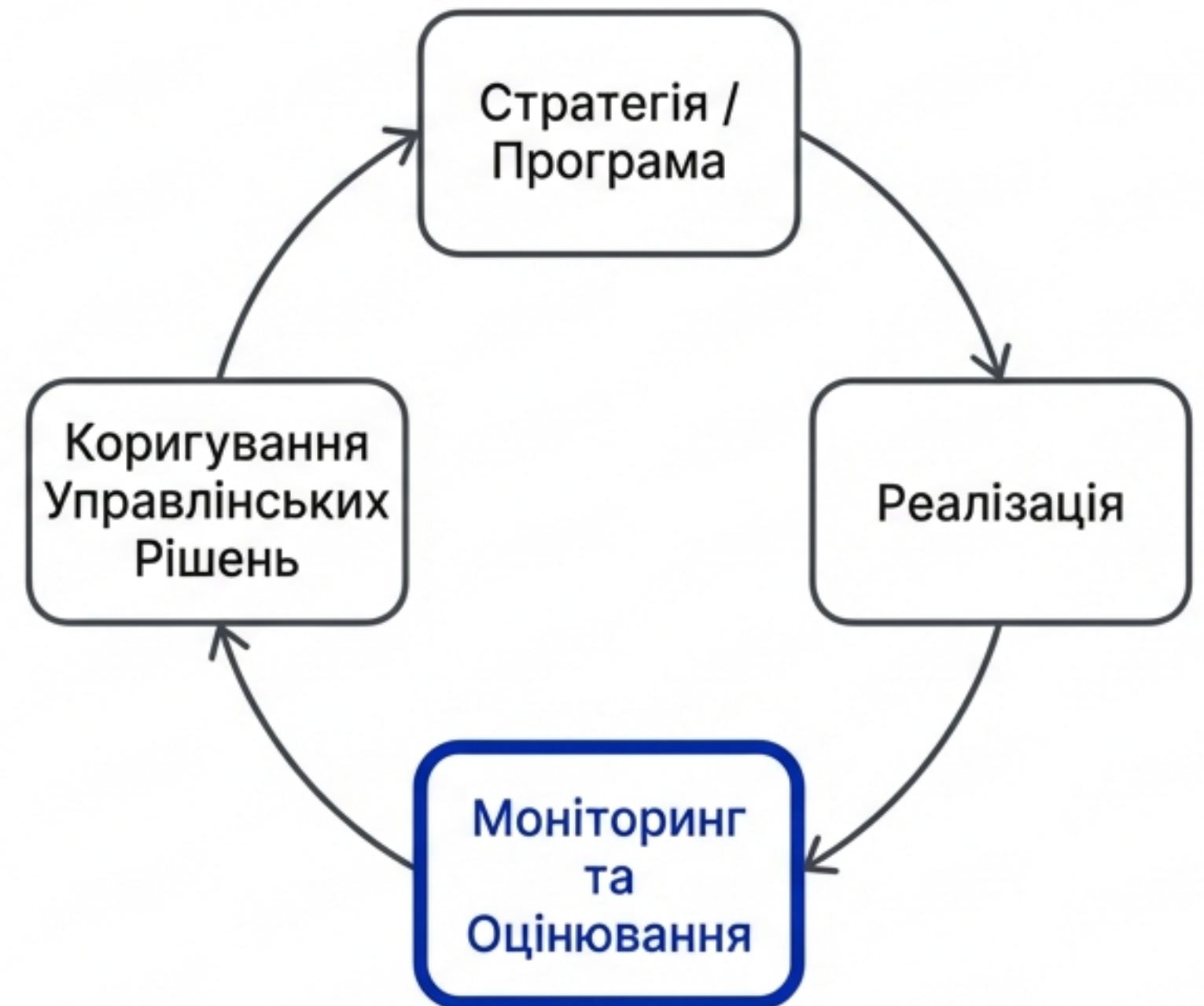

Роль моніторингу в системі державного та регіонального управління

В Україні запровадження сучасних підходів до оцінювання урядових програм є новою управлінською практикою. Існує розрив між розробкою стратегій та їх реальним впливом.

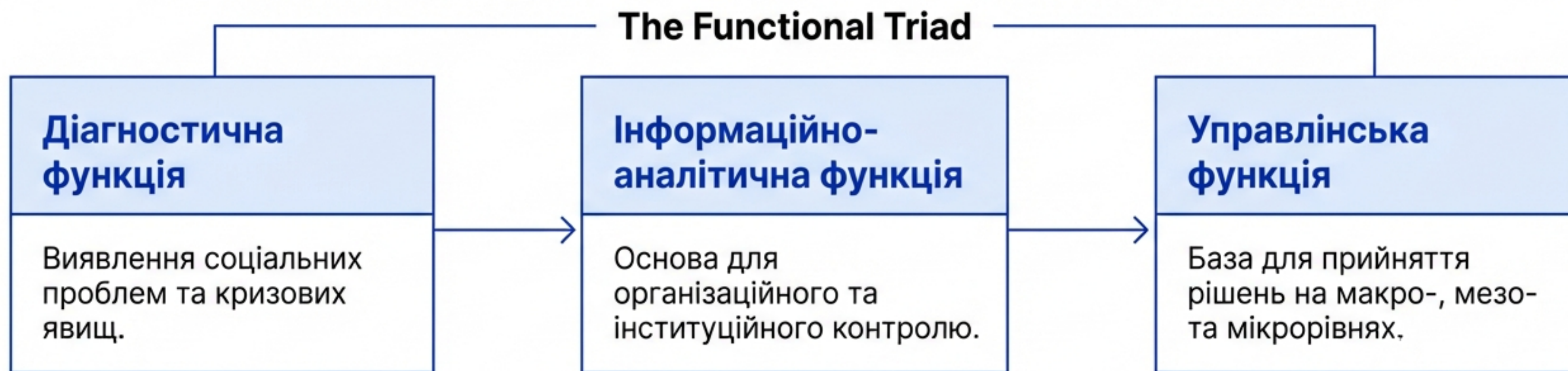
Ключові завдання:

- Визначення результативності стратегій, програм і проєктів.
- Досягнення максимального позитивного впливу на цільову групу.
- Прийняття обґрунтованих рішень щодо розподілу ресурсів.

Сутність та природа соціального моніторингу

Соціальний моніторинг — це форма лонгitudного наукового дослідження та систематична діагностика соціальних процесів.

ЛОНГІТЮДНІСТЬ • СИСТЕМНІСТЬ • ДІАГНОСТИКА • ПРОГНОЗУВАННЯ

Архітектура моніторингу: Об'єкти та Суб'єкти

ОБ'ЄКТИ (Що ми вивчаємо?)

- Соціальні процеси та проблеми (політичні, економічні, культурні)
- Соціальне самопочуття та гендерні проблеми

- Дотримання прав людини
- Макро-, мезо- та мікросоціальні зміни

СУБ'ЄКТИ (Хто здійснює моніторинг?)

- Інституціональні (Державні установи, НАН України, зарубіжні центри)
- Групові (Громадські та приватні організації)

- Індивідуальні (Дослідники, експерти)
- Індивідуальні (Дослідники, експерти)

Теоретико-методологічний базис дослідження

Наукові принципи

Об'єктивність та Системність

Поєднання теоретичного та емпіричного аналізу.

Репрезентативність та Валідність

Достовірність інформації та можливість верифікації.

Лонгитюдність

Тривалість спостереження для виявлення динаміки.

Моделювання

Виявлення причинно-наслідкових зв'язків.

Методологічні підходи

Системний
аналіз

Структурно-
функціональний
аналіз

Діалектико-
конфліктний
підхід

Синергетичний
підхід

Історико-
генетичний
аналіз

Організація та алгоритм проведення дослідження

Класифікація технологій моніторингових досліджень

КІЛЬКІСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

- Статистичні методи
- Соціологічні опитування (масові)

ЯКІСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

- Глибинні інтерв'ю
- Фокус-групи
- Психологічні та соціально-психологічні методи

КОМПЛЕКСНІ ТА ІНТЕГРАТИВНІ

- Комплексна соціальна експертиза
- Метод «проблемного колеса»
- Методика швидкої оцінки мікросоціуму

Примітка: Існують також альтернативні технології (наприклад, парапсихологічні), що не входять до основного наукового інструментарію.

Два стовпи спостереження

СТАТИСТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ

Інструменти

Державна та галузева звітність,
динамічні ряди.

Методи

Вибірковий, кореляційний,
кластерний, факторний аналіз.

Результат

Абсолютні та відносні показники,
графічні моделі.

СОЦІОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ

Інструменти

Опитування, спостереження, аналіз
документів

Якісні методи

Кейс-стаді, біографічний метод,
етнографічні дослідження.

Експертиза

Експертні оцінки як форма соціальної
діагностики.

Політико-правовий моніторинг

Політичний вимір

- Дослідження політичних настроїв та ідеалів.
- Електоральні дослідження (орієнтації виборців).
- Експертні політологічні оцінки.

Правовий та Кримінальний вимір

- Правова експертиза законодавчих актів.
- Статистико-кримінальний моніторинг.
- Оцінка роботи законодавчих та виконавчих органів влади (статистична та соціологічна).

Управлінський моніторинг: Інструмент прийняття рішень

Аналіз середовища

(Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища)

Маркетинг

(Маркетинговий аудит та аналіз)

Ресурсний облік

(Кадрові, матеріально-технічні, фінансові ресурси)

Якість

(Контроль якості товарів та послуг)

Галузеві та Спеціальні види моніторингу

Секторальний огляд

- Екологічний (Радіаційний, санітарно-гігієнічний)
- Інфраструктурний (Транспорт, ЖКГ, Зв'язок)
- Гуманітарний (Освіта, Медицина, Спорт)

Фокус: СОЦІАЛЬНИЙ МОНІТОРИНГ

Індекс людського розвитку (HDI)

Комплексний індикатор стану суспільства.

- Інтегральний індекс соціального самопочуття.
- Моніторинг бідності та диференціації прибутків.
- Рівень безробіття та професійної зайнятості.

Від спостереження до передбачення: Методологія прогнозування

Прогнозування базується на пізнанні економічних законів та дослідженні закономірностей розвитку.

Принципи: Наукова обґрунтованість | Альтернативність | Системність

Оцінювання якості прогнозів та процесу моніторингу

Перспективи розвитку: Цифрова трансформація

Інформатизація

Розвиток інформаційно-комп'ютерного забезпечення та баз даних.

Мережеві структури

Створення високоефективних інформаційних мереж моніторингу.

Глобалізація vs Локалізація

Розвиток глобальних індикаторів паралельно з локальними (мікросоціум).

Інтеграція

Впровадження нових інтегрованих показників соціального розвитку.

Ключові компетентності PhD

ЗНАТИ (Knowledge)

- Роль моніторингу в інформаційно-аналітичному забезпеченні рішень.
- Методологію, принципи та технології дослідження.

ВМІТИ (Skills)

- Використовувати теоретичні засади в практичній діяльності.
- Організовувати взаємодію системних процесів.
- Комплексно застосовувати статистичні та соціологічні методи.
- Розробляти прогнози та стратегії розвитку суб'єктів господарювання.

«Моніторинг — це фундамент ефективного управління.»